

เปิด

โดย พระยาสุนทรพิพิธ

มีคำกล่าวว่ “ นักปกครองมีความรู้เสมือนเปิด ” โฉนจึงกล่าวเช่นนั้น ? มีคำเฉลยว่า เปิด แม้จะมีเสียงขั่นคัง ก๊าบ-ก๊าบ-ก๊าบ ฟังไม่ไพเราะเหมือนเสียงไก่ขัน ซึ่งคัง เอ๊กเอ๊กเอ๊ก กี้คัง แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นเขาก็ต้องเอาเปิดขันแทนไก่อยู่บ่อย ๆ เปิด-แม้จะบินจราจรไปเที่ยวไปในอากาศไม่ได้มากนัก แต่เมื่อถึงคราวมีเหตุการณ์ขึ้น เปิดก็สามารถบินได้เป็นพัก ๆ เป็นระยะ ๆ มิใช่จะบินไม่ได้เสียทีเดียว เปิดอยู่ใต้น้ำไม่ได้ดังปลา แต่เปิดก็อยู่บนน้ำได้สบาย และคำพูดที่ว่าเล่นได้ ปลาเสียอีกไม่สามารถอยู่บนบกได้เหมือนเปิด ส่วนไก่และนกนั้นลงไปลอยคอเล่นในน้ำเช่นเปิดบ้างสิ แล้วจะกลับขึ้นบกได้ไหม ?

คำเปรียบเทียบกับพวกนี้ง่าย ๆ ตรง ๆ ก็คงจะเป็นอย่างนี้ “ นักปกครองมิใช่ผู้เชี่ยวชาญวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นเฉพาะ เพราะนักปกครองมิใช่เจ้าหน้าที่ทางวิชาการ แต่นักปกครองต้องรู้หลักวิชาการทั่ว ๆ ไปให้สามารถมีความเข้าใจกิจการด้านต่าง ๆ พอที่จะอำนวยความสะดวกการบริหารหรือบัญชาการได้ในฐานะที่เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาหรือหัวหน้า ” ถ้านักปกครองเป็นผู้เชี่ยวชาญวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นเฉพาะเสียอีก อาจทำให้คุณค่าของนักปกครองเองเพียงถดถอยลงไปได้ง่าย และด้วยเหตุผลหลายประการ ทั้งเพราะความเชี่ยวชาญในวิชาเฉพาะนั้นจะเป็นเครื่องบั่นทอนความคิดจิตใจให้เสียศูนย์ไป

มีคำกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า “ หน้าที่ของนักปกครองเป็นเสมือนกระโถนทั้งพระโรง ” หมายความว่า เป็นกระโถนใบใหญ่ กระโถนกลางซึ่งต่างคนต่างก็นำสิ่งต่าง ๆ มาใส่ไม่เดี๋ยวกว่าจะเป็นสิ่งเป็นสัดส่วนอย่างไร ๆ และในทางนิติบัญญัติก็หมายความว่า “ ราชการใด ๆ เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นหน้าที่ของใคร ก็ให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของข้าเอง ” โดยประการฉะนี้ นักปกครองจึงต้องมีความรอบคอบเป็นสำคัญ อย่างที่เรียกกันว่า “ ดีปี่บัญญัติ ” (คิลปทั้งห้า ?) ทำอะไรทำได้ ราชการใด ๆ สั่งอะไรมา ราษฎรทั้งหลายเป็นอะไร

ต้องการอย่างใด เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นที่ไหน ฯลฯ ตกเป็นหน้าที่ของนักปกครอง และนักปกครองจะต้องรับปฏิบัติทั้งสิ้นในฐานะที่เป็นกระโถนทองพระโรง ฉะนั้น นักปกครองจึงต้องมีความรู้เต็มมือเปิด หนักได้ ว่ายน้ำเป็น บินก็ยิ่งไหว ถ้าเชี่ยวชาญแต่การขึ้นเหมือนไก่หรือการบินเหมือนนก และการดำน้ำเหมือนปลา เป็นเฉพาะวิชาเช่นนั้นแล้ว ก็ย่อมไม่เหมาะสมแก่การเป็นกระโถนทองพระโรง

ความจริงความเชี่ยวชาญของนักปกครองก็จำต้องมีและจะขาดเสียมิได้ ความเชี่ยวชาญนั้นก็ คือ องค์คุณธรรมในการปกครองคน และบังคับบัญชาการงาน อันเป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จผล และแสดงให้ประจักษ์ซึ่งความสามารถ คุณธรรมสองประการนี้จะเกิดขึ้นได้จากความรู้ในวิชาการหลายอย่างรวมทั้งศีลธรรมวัฒนธรรม ตลอดจนถึงความประพฤติการปฏิบัติของตนเอง แต่ประการสำคัญที่สุดนั้นขึ้นอยู่กับ “จิตใจ” ที่มอบไว้กับหน้าที่ เมื่อเกิดบุคคลลักษณะอันเป็นคุณธรรมพิเศษเป็นเครื่องแสดงว่า “วิญญาณนักปกครอง” ได้มาสวมจิตใจแล้ว นั่นแหละคือนักปกครองอันแท้จริง หากผู้ปกครองคนใดยังขาดเสียซึ่งวิญญาณนักปกครอง ก็ทว่าใช้นักปกครองที่แท้จริงไม่ คงเป็นเพียงแต่ “ผู้ทำการปกครอง” เท่านั้น